DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

PNEUMONIA.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

PNEUMONIA;

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE REVERENDI ADMODUM VIRI,

D. GEORGII BAIRD, SS. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NECNON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI Conſenſu; et

Nobiliſſimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto;

PRO

GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

SANCTO-JOANNES GALWEY,

HIBERNUS:

SOCIET. REG. MEDIC. EDIN. SOC. EXTRAORDINAR.

SOC. REG. PHYS. EDIN. SOC. HON.

NECNON

SOC. HIB. MED. SOC.

Ad diem 24. Junii, horâ locoque ſolitis.

EDINBURGI:

EXCUDEBANT ADAMUS NEILL ET SOCII.

M DCCCI.

ROBERTO JAMESON, S. R. S. &c.

LEITHENSI,

QUI,

SI VITA

(QUOD FAXIT DEUS !)

SUPERSIT,

PATRIÆ

ET PRÆSERTIM CELEBERRIMÆ HUJUS ACADEMIÆ

DECUS ERIT INSIGNE ;

HOC OPUSCULUM,

OBSERVANTIÆ GRATIQUE ANIMI,

OB INGENIUM EJUS,

ATQUE AMICITIAM QUA EUM DIGNATUS EST

DUM IN HAC URBE MEDICINÆ INCUBUIT,

EXIGUUM TESTIMONIUM

DICAT :

NECNON,

JOANNI CHEYNE, M. D.

OMNI VIRTUTE PRÆDITO,

ARTEM CHIRURGICAM,

APUD LEITH,

FELICITER EXERCENTI,

HANC DISSERTATIONEM,

UTCUNQUE LEVEM,

PARVULUM AMICITIÆ PIGNUS

SACRAT

AUCTOR.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

PNEUMONIA.

PULMONES, ſummam omnium medicinæ incumbentium, attentionem haud dubiè merentur. Muneribus enim ſummi momenti funguntur, et ſanitas eorum ad bonam totius corporis valetudinem ſervandam omninò neceſſaria. Debiles, contrà, aliterve malè af-

fecti, morbis graviſſimis fundamenta jaciunt; quorum naturam toto animo inveſtigare, omnium medicorum eſt, qui generis humani ſaluti ritè conſulere cupiunt. His, igitur, et ſimilibus inducti, de Pneumonia quædam in lucem proferre nobiſcum decrevimus.

DEFINITIO.

Singulæ inflammationes, quæ thoracis partes tenent, ad genus pneumoniæ pertinent; cùm horum morborum ſigna, et eventus, ac ratio medendi, omninò ferè eadem ſint. His notis, pneumonia depingitur: "Pyrexia; dolor in quadam thoracis parte; reſpiratio difficilis; tuſſis *." Duas ſpecies, Peripneumoniam, viz. et Pleuritidem, complectitur.

Peripneumoniæ

* Synop. Noſ. Method.

Peripneumoniæ hæc ſigna propria ſunt: "Pneumonia; pulſus non ſemper durus, aliquando mollis; dolor thoracis obtuſus, reſpiratio perpetuò difficilis, ſæpe non niſi trunco corporis erecto exercenda; faciei tumidæ color purpureus; tuſſis plerumque humida, ſæpe cruenta *." His contrà indiciis, Pleuritis cernitur: "Pneumonia; pulſu duro; dolore plerumque lateris pungente, ſub inſpiratione præſertim aucto; decubitu in latus moleſto; tuſſi dolentiſſimâ, initio ſiccâ, poſtea humidâ, ſæpe cruentâ †."

Quoad definitiones jam dictas, ſolùm notandum, peripneumoniam, ut nobis videtur, pulmones ipſos præſertim invadere; pleurâ quidem, haud raro, vix, aut ne vix, affectâ. Res autem ægroto pleuritide laboranti ſe aliter

* Synop. Noſ. Method. † Ibid.

ter habet; cùm perquam verisimile sit, (si ab dolore tussique laboriosa judicare liceat), pleuram solam, saltem sub morbi initium, inflammationi sedem præbere; quæ mox, ni omnis cura adhibeatur sine mora ad ejus cursum cohibendum, vel potius eam ex toto depellendam, pulmones adorietur, maximè tum periculi morbus evadens. Tamen promptè intelligi potest, quanta sit alterius similitudo cum altera pneumoniæ specie: quocirca decrevi de his uno eodemque sub nomine scribere.

HISTORIA.

Signa hujusce morbi, diversis in casibus, haud parùm variare solent. Ferè semper a stadio frigido, aliisque pyrexiæ signis, incipit; quæ nonnunquam, sed non constanter, dolorem aliasque notas præcedunt. Initium hujus morbi aliquando perquam lene est; pulsus

ſus arteriarum non multùm mutantur; dolor ſæpe modicus, potiusve obtuſus eſt; dyſpnœâ et tuſſi ægrotus parùm urgetur. Morbus tamen, cum ſignis haud ita infauſtis incipiens, eventum funeſtum ſæpe habet.

In pneumonia, ictus arteriarum plerumque celeres, validi, duri, plenique ſunt; ſed nonnunquam pleni et molles. Morbi verſus finem, vel per ſtadium ejus provectius, aliquando molles, debiles, parúmque regulares, eſſe reperiuntur.

Spiritus difficilis plerumque conſtanter et graviter urget, ſingulis inſpirationibus adauctus. Ægrotus modò uni lateri, modò neutri, incumbere poteſt; quiete tantùm dorſo incumbens, et aliquando tantùm erectus, fruens.

Tuſſis ſemper ſubeſt, ſæpe admodum frequens et violenta, et aliquando etiam ad ſta-

tum

tum convulſionum univerſarum accedens. Nonnunquam ſputo deſtituitur, præſertim circa initium morbi; ſed ſæpius, a primordiis ejuſdem uſque, aliquanto ſputi ſtipatur. Quæ materia expuitur, et colore, et ſpiſſitudine, variat; plerumque verò ſanguine tingitur.

Dolor, in omnibus exemplis, non in eadem thoracis parte ſentitur. Modò ſub ſterno, modò in dorſo, inter ſcapulas, percipitur. Cùm latus occupat, ſedem aliquando altiorem, aliquando profundiorem, habet. Locus verò, quem ſæpiſſime invadit, eſt ſpatium inter coſtam ſextam et ſeptimam. Plerumque gravis et pungens eſt, præſertim ſi in loco jam dicto ſitus ſit. Interdum lenior et obtuſior, ſenſum ponderis potius, quàm dolorem verum, referens. Plerumque uno in loco fixus manet; ſed modò a latere ad ſcapulam, modò ad ſternum claviculamque, ſeſe extendit.

Pneumonia

Pneumonia reſolutione ſæpe finitur, et nonnunquam ſponte, et ſine remediorum auxilio. Si hoc contingit, morbus ante diem ſeptimum ad finem plerumque perducitur. Cùm verò hicce finis ſpontaneus rarior ſit, expectatio ejus medicos, in exemplis morbi etiam leviſſimis, nunquam impedire debet, quin ad idonea remedia confugiant.

Hæc reſolutio, ſputo copioſo, facili, et ſæpe ſanguineo; modò excretione urinæ craſſioris et albidæ; modò ſudore liberali, calido, tenuiore, et univerſo; modò ſanguinis profuſionibus, ut epiſtaxi, hæmorrhoide, vel forſitan menſtruis ipſis; modò denique dejectionibus bilioſis, ſtipatur.

Effuſione etiam pneumonia terminatur; quod, cùm exitum funeſtum habet, ſæpiſſime obſervatur; ſed liquores effuſi nonnihil variare videntur. Modò ex vaſis ſanguis erumpit,

pit, qui, in texturam pulmonum cellulosam viam sibi patefaciens, cellulas aëriferas comprimendo, suffocationem mortemque subitaneam inducit; modò humor serosus, modò utriusque mixtura. Ex tali effusione serosa, potius forsitan quàm ulla potestatum expuendi debilitate, oritur illa sputi suppressio quæ mortem tam sæpe præcedit. Quinetiam ex incisionibus cadaverum discimus, inflammationes pneumonicas exsudationem e pleuræ superficie interna originem dare, quâ facies hujus interior ubique obtegitur. Nonnunquam, quoque, aliquantùm humoris serosi, in cavo thoracis pericardiive, reperitur.

Cùm pneumonia dies duodecim quatuordecimve perstiterit, causa nobis est, suppurationem accessisse timendi; præsertim, si dolor, nullo sputo ante moto, remittat; si dyspnœa tussisque graviter urgeant; et si horrores adsint, et in partibus corporis diversis sentiuntur,

tur,

tur, mutatione pulſuum arteriarum non modica ſtipati. Cùm abſceſſus formatus eſt, ex ruptura ejus, vel æger, ſubito effuſo pure, ſuffocari, vel pus magnâ copiâ, quamvis lentiùs, rejici poteſt, phthiſi pulmonali hoc modo ortum præbens. Aliis temporibus, pus in thoracem, quantitate non modicâ, effunditur, et empyema gignit; vel abſorbetur, ac per alias vias e corpore exitum facit.

In gangrænam raro deſinit pneumonia, niſi huic adjuncta fuerit effuſio.

DIAGNOSIS.

Pneumoniam ab hepatitide, gaſtritide, ſplenitide, carditide, et rheumatiſmo, ſecernere conabimur.

Quòd ad primum horum morborum, Hepatìtidem fcil. pertinet, ea facilè a pneumonia dignofcitur. Culleni morbi hujus optimam definitionem, memorare nobis fufficiet: "Pyrexia; hypochondrii dextri tenfio et dolor, fæpe pungens pleuritici inftar, fæpius obtufus; dolor ad claviculam et fummum humeri dextri; decubitus in finiftrum latus difficilis; dyfpnœa; tuffis ficca, vomitus; fingultus."

Dolor, tenfio et calor regionis ventriculi, fingultus, febris typhodes, conftansque a cibo fumpto vomitio, quæ in Gaftritide perpetuò oriuntur, hunc morbum a pneumonia fatis manifeftè fecernunt. Nonnunquam dolores rheumatici mufculos inter coftas pofitos vexant; fed refpiratio difficilis, et tuffis dolens, femper abfunt. Sæpiffime etiam hujufmodi dolores, nullis febris indiciis ftipantur.

Quantùm

Quantùm ad Splenitidem attinet, ea tenſione, calore et tumore, quæ hypochondrium ſiniſtrum infeſtant, et dolore, qui preſſurâ augetur, a pneumonia, et quolibet alio etiam morbo, evidentiſſimè poteſt dignoſci.

In Carditide, dolor in latere thoracis ſiniſtro ſitus eſt ; quem pulſus duri ac intermittentes, palpitatio cordis, ſyncope, quandoque etiam febris acuta, et dolores pungentes, ſequuntur.

CAUSÆ

CAUSÆ REMOTÆ,

Sicut cujuſvis alius morbi, dividuntur in Prædiſponentes et Occaſionales: de utraque ſpecie, hoc loco perpauca dicenda ſunt. Quum quidam mortales præ cæteris huic morbo opportuni obſervantur, neceſſe eſt, ut quædam extitiſſent cauſæ, quæ in his morbo quaſi ſeminium dederint; et hæ uſitatè Cauſæ Prædiſponentes nominatæ ſunt. Corporis conditio, habitus, ætas, ſexus, thoracis conformatio, morbi præcedentes, anni tempeſtas, cœlique temperies, harum inter præcipuas enumerandæ ſunt. Ad pneumoniam maximè proclives eſſe videntur ii, qui naturaliter valentes pleniquе ſunt; qui alimentis conditis et nutrientibus immodicè, quique liquoribus ſpirituoſis vel fermentatis e byne confectis nimis liberaliter utuntur. Idem ferè de iis dici poteſt,

test, qui relaxanti caloris præcedentis potestati fuerunt objecti, quod sensibilitatem et irritabilitatem systematis augere videtur. Causis hujusmodi quoque accenseri possunt, constitutio corporis primaria, in qua inest vel irritabilitas pulmonum singularis, vel prava conformatio, ob quàm parva sanguinis quantitas, si eam cum massa universa comperaverimus, in eos, dato tempore, diffundi potest; affectus pulmonum inflammatorii antecedentes. Mulieres ei minùs opportunæ esse dicuntur, quàm viri; obesi, quàm macilenti; et cachexiâ vel leucophlegmatiâ laborantes, quàm constitutionem huic contrariam habentes. Hoc forsitan in causa fuit, cur HIPPOCRATES notaverit, "Qui acidum eructant, non ad pleuritidem proclives."

Inter causas excitantes, multæ a medicis scriptoribus enumerantur; prima autem, quæ attentionem meretur, est frigus. Hoc potissimùm

mùm corpori injuriæ eſt, ſi antè magno calori fuerit objectum, vel exercitatione nimis violentâ magnoperè calefactum. Si frigus autem vel toti corporis ita affecti ſuperficiei externæ, vel parti internæ (cùm, exempli gratiâ, aqua frigida vel aliquid ſimile copioſè potatur *) applicetur, conſtrictio vaſum inducitur; humores tunc, copiâ inſolitâ, vel ad alias ſyſtematis partes, vel ad ipſum conſtrictionis locum, diriguntur. Hinc ſatis conſtat, inflammationem, ſi ullus pulmonum affectus organicus adſit, eſſe orituram. Quinetiam, ſanguine inæqualiter diſtributo, congeſtio incidit, quæ tanto ſtimulo eſt, ut inflammatio, omneſque ejus ſequelæ, oriantur. Inter has cauſas ab auctoribus enumeratæ fuerunt, lochia ſubitò ſuppreſſa, menſtrua non ampliùs provenientia, hæmorrhoïs exſiccata, quælibet eruptio

* Diemerbroeck, Anat. lib. ii. cap. 13. p. 309.

eruption cutanea retropulſa. Quamlibet evacuationem, quam ſanitati ſyſtematis neceſſariam conſuetudo priſtina ac inveterata reddidit, repreſſam, morbum eſſe moturam, nemo, me judice, negare temerarius audebit. Poſtremò, liquores, qui vim inebriantem habent, nimis liberaliter epoti, et affectus animi excitantes, præſertim ira, utpote qui impetum circuitûs ſanguinei evidenter adaugent, ad omnes morbos inflammatorios concitandos, non parùm conferre ſolent.

RATIO SYMPTOMATUM.

Minutissima omnia morbi ſigna, hìc modò recenſere inutile prorſùs eſſet: ea tantùm quæ communia ſunt, quæ et morbum certiſſimè depingunt, enumerare ſufficiet.

Pyrexia,

Pyrexia,—a naturæ nixu, ad depellendum ſtimulum ei allatum, ſudore viz. ſuppreſſo, et materiâ perſpirabili retentâ, et ad interiora repulſâ, proficiſcitur. "Subitò autem ſuppreſſus ſudor, magis adhuc, et citiùs nocet: non modò propter retentam materiam quam oportet exhalare, ſed propter humores ad ſuperficiem corporis liberè fluentes; inde pulſos, et in alias partes directos, validâ contractione vel ſpaſmo vaſis minutis cutis inductis. Hinc ſæpe febres, inflammationes, congeſtiones ſanguinis abnormes, ſauguinis profluvia, aliæque excretiones, urinæ et alvi imprimis auctæ et vitiatæ *."

Dyſpnœa.—Sanguinis in pulmonibus obſtructio, et ſequens congeſtio, ſpatium diminuendo vaſorum bronchialium, aëris circuitum per

* Gregor. Conſp. Med. Theoret.

per hæc admodum impedit, ideóque dyſpnœam facilè producere poteſt; prætere et dolor, hujuſce morbi ſocius continuus, a pulmonum plena dilatatione augetur; et ob hunc dolorem haud facilè ſpirare poteſt ægrotus.

Tuſſis—ab iiſdem cauſis pendet, quæ dyſpnœam movent: namque congeſtio, membranam bronchiorum mucoſam irritans, tuſſim excitat.

Dolor acutus,—ut in aliis inflammationis ſpeciebus, vaſorum tunicarum diſtentioni, ſanguinis copiâ et impetu auctæ, referri poteſt; nonnunquam autem, in latus affectum, decubitus facilior, in latus verò alterum difficilis, ex adheſionibus pulmonum et pleuræ pendere videtur.

PROGNOSIS.

Nullo fortaſſe in morbo, remediorum matura applicatio magis prodeſt, quàm in inflammatione pneumonica; ex hoc igitur prognoſis multùm pendebit. Corporis habitus, pyrexiæ vehementia, tuſſis, dolor, et dyſpnœa, indicia ſunt præcipuè conſideranda. Quò magis athleticus et plethoricus ſit æger, eò plùs periculi inſtat.

Tuſſis ſicca, violenta; ſpirandi maxima difficultas, ut vix, ac ne vix quidem, niſi bene rectus, ſpirare poſſit æger; ſudores, cum facie tumida et rubente, caput collumque occupantes; debilitas magna; dolor erraticus; delirium; infauſtum exitum indicant. Contrà autem, ſi febris, ſi dolor lateris, et ſi alia mala jam memorata, minùs urgent, præſertim

ſi

ſi tuſſis copioſam, craſſam, et cruentam pituitam citat, exitus lætiores fore ſignificant.

RATIO MEDENDI.

Consilia autem medendi ſequentia eſſe videntur.

1mò, Reſolutionem inducere:

2dò, Excretiones pectoris purgare, ac promovere:

3tiò, Irritationes omnigenas vitare:

4tò, Sub finem morbi viribus ægroti conſulere.

Ad primum conſilium obtinendum, cauſæ remotæ, ſi quæ adſint, tollendæ ſunt. Impetus ſanguinis adauctus per totum corpus, potiſſimùm verò per pulmones, eſt imminuendus: et hoc certiſſimè ſanguinis traductione

maturâ explebitur. Hìc autem in brachio feliciùs vena pertundetur, venaque liberè ferienda eſt, ſanguis et pleno rivo fluere debet: quantum autem ſanguinis mittendus ſit, vel quoties ad hoc remedium confugere debeamus, haud facilè determinari poteſt; ex viribus enim ægroti et morbi magnitudine hoc variet neceſſe eſt, ita ut nullum præceptum perpetuum admitti poſſit, ſed ſemper vires ſecundum et mali vehementiam adhibendum eſt. Sanguine fluente, ſæpe evaneſcunt dolor et ſpirandi difficultas; admodum ſaltem levantur: ſi contrà autem hæc non apparent ſymptomata, ad ſyncopen ferè uſque eſt ſanguis detrahendus*. Sanguis quartum poſt vel quintum diem, haud ampliùs detrahendus eſt; niſi venæſectionem nova depoſcant ſymptomata.

* Cullen, "Firſt Lines."

ptomata *. Emiſſio ab unciis decem ad uncias ſexdecim, plerumque ſufficiet. Æger autem ſemper ferè emiſſionem ſecundam, multò meliùs quàm primam, ferre ſolet: una profectò detractio morbi impetum raro comprimit; ſed quandocunque hâc opus erit, præcipuè dum pulſus durus et validus micat, hæc repetenda eſt.

Calor externus, lux, ſonitus, ac alia irritamenta quæ corpori vulgò applicantur, cautè diligenterque vitandi ſunt. Cùm alimentum, quò magis ad putredinem proclive eſt, eò magis ſyſtema ſtimulet, ab animali cavendum eſt; et vegetabile in locum ejus adhibendum eſt. Fructus acidi dulcesque, et decocta e farinaceis, optimè conveniunt. Potus communis ſit aqua tepida, in qua

* Profeſſ. Home, Princip. Med.

qua panis toſtus fuit humectatus, et aliquamdiu manſit. In primo quidem morbi ſtadio, laxantia leniora et refrigerantia utilia videntur; et per ejuſdem decurſum, enemata emollientia ad alvi ſolutionem ſufficient. Quum verò, ob aliquam cauſam, ſanguis in quantitate ſatis magna detrahi nequit, ſales neutri maximo cum fructu adhibentur.

Inter remedia verò pneumoniæ, locum ſecundum tenent veſicatoria; quæ parti dolenti applicata, effectus optimos edunt. Haud priùs ſolent adhiberi quàm ſanguis ſemel e brachio miſſus fuerit, ne per ſuum ſtimulum obſtent beneficio quod a ſanguinis miſſione ſperatur.

Ut facilè excreet æger, varia, variis temporibus, medicamenta excogitârunt medici, quæ tamen haud multùm forſan profuiſſe inveniuntur. Vapores aquæ calidæ et aceti, per apparatum idoneum inhalare, admodum

utilè

utilè esse poteſt. Demulcentia mucilaginoſa, vel oleoſa, utpote quæ membranam glottidis inungant, et igitur irritationem ſedent, quolibet morbi tempore adhiberi tutò poſſunt. Sed remedia hujus generis efficaciſſima ſunt, quæ vomitum excitant; qualis præcipuè eſt ipecacuanha, parvis portionibus adhibita; et circa finem morbi non tutò magis quàm commodè dantur: ſublata quidem acrimonia, tuſſim ſupprimi patet; nam ab acriori materia ex glandulis bronchialibus ſecreta, ea pendere apparet.

Regimen antiphlogiſticum, ſi tertio conſilio ſatisfacere, et omnia irritationis genera vitare, velimus, ſtrictè diligenterque adhibeatur oportet. Pulmonibus nihil magis inimicum quàm durior exercitatio, quæ loquendo dicendove fit, quippe quæ pulmones jam inflammatos ſtimulat prorſùs et pungit. Quinetiam ſiti, potum ægroto frequenter proponendo,

do, occurratur. Ad tuſſim frequentem compeſcendam, quæ ſub morbi finem haud parùm quandoque ægrotum vexat, opium eſt omnium remediorum præſtantiſſimum.

Pneumoniâ jam ad finem perductâ, debilitas non parva ſæpe accedit. Hujus tollendæ conſilio, ad ea remedia decurrere neceſſarium eſt, quæ tonum ſyſtematis adaugent; qualia ſunt, cortex Peruvianus, acidum vitriolicum, diæta nutriens, et exercitatio modica. Vinum tamen ægrotantibus non concedendum, donec omne periculum, ne morbus recidivus fiat, ex toto præteritum ſit: nam vaſa potiùs ſtimulat, quàm corroborat.

F I N I S.